

บทที่ 6

การตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน

การตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน คือ การตรวจสอบและประเมินระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการผู้ตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานนั้น หรือโดยคณะกรรมการที่หน่วยงานนั้นสังกัดอยู่ เช่น คณะกรรมการที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยแต่งตั้งเพื่อตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาภายในคณะ สถาบัน สำนัก หรือคณะกรรมการที่คณะ สถาบัน สำนัก แต่งตั้งเพื่อตรวจสอบและประเมินหน่วยงานของตนเอง โดยทำการตรวจสอบและประเมินคุณภาพระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามองค์ประกอบคุณภาพ ตัวบ่งชี้ เกณฑ์มาตรฐานและเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

6.1 วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน

การตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบและตัดสินว่าหน่วยงานได้จัดให้มีระบบกลไกการควบคุมคุณภาพตามที่แจ้งไว้ว่าจะดำเนินการไม่ได้ดำเนินการอย่างไร ดำเนินการไปแล้วมากน้อยเพียงใดและมีแนวโน้มว่าระบบและกลไกจะทำให้เกิดการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพตามเป้าหมายที่หน่วยงานกำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานได้รับทราบข้อมูลและวิเคราะห์จากการตรวจสอบภายในและนำไปปรับปรุง/แก้ไขเพื่อการพัฒนาหน่วยงานและรองรับการตรวจสอบจากองค์กรภายนอกต่อไป

6.2 แนวปฏิบัติการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน

6.2.1 ขั้นตอนการประเมินคุณภาพการศึกษา

การเตรียมการของสถาบันก่อนการตรวจเยี่ยมของผู้ประเมิน

1. การเตรียมเอกสาร จัดเตรียมข้อมูลเอกสาร หลักฐานอ้างอิง ประกอบการตรวจสอบและประเมิน ทั้งในรูปแบบของเอกสาร และข้อมูลบนฐานอิเล็กทรอนิกส์ ให้พร้อมไว้ในห้องปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาโดยมีการกำกับหมายเลขจัดหมวดหมู่เข้าแฟ้มหรือแยกประเภทให้สะดวกต่อการสืบค้น โดยจัดให้มีอยู่ตลอดเวลาของการตรวจสอบ และเอกสารประกอบบางส่วนอาจอยู่ตามหน่วยงานย่อยๆ กรณีที่เป็นเอกสารควรมีหมายเลขกำกับให้สอดคล้องกับที่อ้างไว้ในรายงานการประเมินตนเอง

ก. จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน โดยมีรูปแบบการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในควรมีหัวข้อหลัก ดังนี้

1) คำนำ สารบัญ สารบัญเรื่อง สารบัญตารางหรือสารบัญภาพ (ถ้ามี)

2) ข้อมูลเบื้องต้นของสถาบัน ประกอบด้วย ประวัติ ปรัชญา ปณิธาน โครงสร้างการบริหารจัดการระบบและกลไกประกันคุณภาพของสถาบัน สรุปผลการปรับปรุงตามผลการประเมินในรอบปีที่ผ่านมาและเป้าหมายสำคัญในปีปัจจุบัน (ควรสรุปเป็นตาราง)

3) ผลการดำเนินงานและผลการประเมินคุณภาพเทียบกับเกณฑ์และเป้าหมายในรอบปีปัจจุบันตามตัวบ่งชี้แต่ละองค์ประกอบคุณภาพ ได้แก่

1. องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ และแผนการดำเนินการ
2. องค์ประกอบที่ 2 ภารกิจหลัก
3. องค์ประกอบที่ 3 การบริหารและการจัดการ
4. องค์ประกอบที่ 4 การเงินและงบประมาณ
5. องค์ประกอบที่ 5 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

4) สรุปผลการประเมินตนเองโดยแยกเป็นผลการประเมินในภาพรวมของแต่ละองค์ประกอบคุณภาพและแต่ละมาตรฐานการอุดมศึกษาตลอดจนจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาแผนและเป้าหมายการพัฒนาในปีต่อไป

ข. จัดเตรียมเอกสารอ้างอิงในแต่ละองค์ประกอบคุณภาพ

1) เอกสารอ้างอิงควรเป็นข้อมูลในช่วงเวลาเดียวกับที่นำเสนอในรายงานการประเมินตนเอง ตลอดจนสาระในเอกสารต้องตรงกับชื่อหมายเลขและสาระที่ระบุในรายงานการประเมินตนเอง

2) หากเอกสารที่อ้างถึงเป็นส่วนหนึ่งของเอกสารชุดใหญ่ให้ใช้วิธีใดวิธีหนึ่งในการระบุว่าเอกสารหรือข้อความที่กล่าวถึงอยู่ที่ใด เช่น ระบุหน้าที่อ้างอิง ทำแถบกระดาษสีแยกหน้ากระดาษหรือระบายสีเน้นข้อความ เป็นต้น

3) สำหรับเอกสารที่เป็นแผ่นปลิวหรือแผ่นพับ ควรจัดเย็บเป็นเล่มบาง ๆ ไว้หรือใส่รวมไว้เพื่อไม่ให้สูญหายหรือหลงอยู่กับเอกสารชุดอื่น

4) จัดเตรียมคอมพิวเตอร์และการต่อเชื่อมเครือข่ายที่สมบูรณ์หากเอกสารอ้างอิง อยู่ในเว็บไซต์หรือระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอื่น ๆ

5) การนำเสนอเอกสารในช่วงเวลาตรวจเยี่ยมอาจทำได้สองแนวทางคือ จัดเอกสารให้อยู่ในที่อยู่ปกติตามหน่วยงาน ในกรณีนี้ต้องระบุให้ชัดเจนว่า จะเรียกดูเอกสารได้จากผู้ใดหน่วยงานไหน ชื่อหรือหมายเลขเอกสารอะไรหรืออาจจัดในแนวทางที่สอง คือ นำเอกสารมารวมไว้ที่เดียวกันในห้องทำงานของคณะผู้ประเมินโดยจัดให้เป็นระบบที่สะดวกต่อการเรียกใช้ การนำเสนอเอกสารในแนวทางนี้เป็นที่นิยมกว่าแนวทางแรก เพราะสามารถเรียกหาเอกสารได้เร็วและดูความเชื่อมโยงในเอกสารฉบับต่าง ๆ ได้ในคราวเดียว

2. การเตรียมบุคลากร

ก. การเตรียมบุคลากรทุกระดับ ควรมีความครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพในประเด็นที่สำคัญ ๆ

2) เน้นย้ำกับบุคลากรในการให้ความร่วมมือการตอบคำถามหรือการสัมภาษณ์ โดยยึดหลักว่าตอบตามสิ่งที่ปฏิบัติจริงและผลที่เกิดขึ้นจริง

3) เปิดโอกาสให้มีการอภิปราย ซักถาม แสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างความกระจ่างในการดำเนินงานของทุกหน่วยงานในทุกประเด็น เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องของบุคลากร

ข. การเตรียมบุคลากร เพื่อทำหน้าที่ผู้ประสานงานในระหว่างการตรวจเยี่ยมจำเป็นต้องมีบุคลากร 1-3 คน ทำหน้าที่ประสานระหว่างคณะผู้ประเมินกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผู้ประสานงานควรเตรียมตัว ดังนี้

1) ทำความเข้าใจทุกกิจกรรมของแผนการประเมินอย่างถ่องแท้

2) ทำความเข้าใจอย่างดีกับภารกิจของสถาบันเพื่อสามารถให้ข้อมูลต่อผู้ประเมินรวมทั้งต้องรู้ว่าจะต้องติดต่อกับใครหรือหน่วยงานใด หากผู้ประเมินต้องการข้อมูลเพิ่มเติมที่ตนเองไม่สามารถตอบได้

- 3) มีรายชื่อ สถานที่ หมายเลขโทรศัพท์ของผู้ที่คณะกรรมการประเมินจะเชิญมาให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน
- 4) ประสานงานล่วงหน้ากับผู้ที่จะให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรภายในและภายนอกสถาบันว่าจะเชิญมาเวลาใด ห้องใด หรือพบกับใคร
- 5) เมื่อมีปัญหาในการอำนวยความสะดวกแก่คณะผู้ประเมินสามารถประสานงานแก้ไขได้ทันที

3. การเตรียมการประสานงานกับทีมคณะกรรมการประเมิน

3.1 งานประกันคุณภาพการศึกษา ของมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับประธานหรือตัวแทนของคณะผู้ประเมิน เพื่อร่วมเตรียมแผนการประเมินคุณภาพภายใน อาทิ การจัดตารางเวลาเข้าตรวจเยี่ยม การให้ข้อมูลที่คณะผู้ประเมินต้องเพิ่มเติมก่อนการเตรียมกรรมการนัดหมายต่าง ๆ เป็นต้น

3.2 การดำเนินการของสถาบันระหว่างการตรวจเยี่ยมเพื่อประเมินคุณภาพ

- 1) เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับได้ร่วมรับฟังคณะผู้ประเมินชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการประเมินในวันแรกของการตรวจเยี่ยม
- 2) บุคลากรพึงปฏิบัติตามปกติระหว่างการตรวจเยี่ยม แต่เตรียมพร้อมสำหรับการนำเยี่ยมชมหรือตอบคำถามหรือรับการสัมภาษณ์จากคณะผู้ประเมิน
- 3) จัดให้มีผู้ประสานงานทำหน้าที่ตลอดช่วงการตรวจเยี่ยม ทั้งนี้เพื่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่คณะผู้ประเมินต้องการข้อมูลและเพื่อนำการเยี่ยมชมหน่วยงานภายในตลอดจนอำนวยความสะดวกอื่น ๆ
- 4) ในกรณีที่คณะผู้ประเมินทำงานต่อหลังเวลาราชการ ควรมีผู้ประสานงานส่วนหนึ่งอยู่อำนวยความสะดวก

5) บุคลากรทั้งหมดควรได้มีโอกาสรับฟังการให้ข้อมูลป้อนกลับจากคณะผู้ประเมินเมื่อสิ้นสุดการตรวจเยี่ยมตลอดจนเปิดโอกาสให้ซักถามหรือขอความเห็นเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม

3.3 การดำเนินการของสถาบันภายหลังการประเมินคุณภาพ

- 1) ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง นำผลการประเมินเข้าสู่การประชุมเพื่อวางแผนพัฒนาหรือปรับปรุงการดำเนินการกิจอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป โดยอาจจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการในการแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมที่ต้องดำเนินการกำหนดเวลาเริ่มต้นจนถึงเวลาสิ้นสุดกิจกรรม งบประมาณสำหรับแต่ละกิจกรรม ตลอดจนผู้รับผิดชอบกิจกรรมเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถติดตาม ตรวจสอบผลการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง
- 2) พิจารณาการจัดกิจกรรมเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ โดยแสดงให้เห็นว่าสถาบันชื่นชมผลสำเร็จที่เกิดขึ้นและตระหนักว่าทั้งหมดมาจากความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย
- 3) สถาบันอาจให้ข้อมูลย้อนกลับแก่คณะผู้ประเมินเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาผู้ประเมินคุณภาพภายในต่อไป